

Формувальне оцінювання в початковій школі

- Розробка та проведення діагностичних робіт
- Рекомендації щодо проведення та оцінювання комплексних робіт
- Фіксація результатів виконання діагностичних робіт
- Орієнтовні діагностичні роботи

[ФРАГМЕНТИ ВИДАННЯ]

[Нова українська школа]

УДК 373.3:37.091.279.7(07)
Р79

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист Міністерства освіти і науки України № 1/11-7032 від 13.10.2020)

За загальною редакцією кандидата педагогічних наук *Покроєвої Л. Д.*

Рецензенти:

Мельник С. А. — проректор з навчальної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук;

Нетужилова І. В. — учитель початкових класів Харківського ліцею № 141 Харківської міської ради Харківської області, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист.

Ротфорт Д. В.

Р79 Нова українська школа : теорія і практика формувального оцінювання у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Д. В. Ротфорт, О. М. Гезей ; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. — Харків : Вид-во «Ранок», 2021. — 144 с. : іл.

ISBN 978-617-09-6798-5

У посібнику схарактеризовано дидактико-методичні аспекти оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. Особливу увагу приділено впровадженню формувального оцінювання в початковій школі.

Надано методичні рекомендації щодо розробки та проведення діагностичних робіт, наведено орієнтовні тексти комплексних діагностичних робіт і діагностичних робіт із мовно-літературної та математичної освітніх галузей.

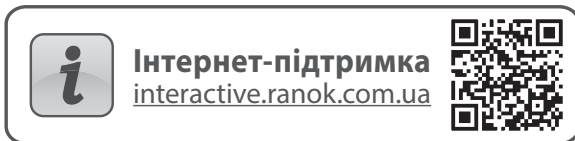
Запропоновані матеріали допоможуть педагогам упровадити формувальне оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Видання призначено для вчителів початкових класів, заступників директорів із навчально-виховної роботи, методистів, консультантів, викладачів, які працюють у системі неперервної педагогічної освіти, а також для студентів педагогічних закладів вищої освіти.

УДК 373.3 : 37.091.279.7(07)

Разом даємо
про екологію та здоров'я

ISBN 978-617-09-6798-5

© Ротфорт Д. В., Гезей О. М., 2021
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2021

Формувальне оцінювання в початковій школі

Концепція «Нова українська школа» внесла нові погляди на оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. Якщо сьогодні освітній процес у початковій школі більше спрямований на реальні досягнення учнів, а не на процес їх навчання, то за новим Державним стандартом початкової освіти вимірювання результатів навчання здобувачів освіти, насамперед, пропонується шляхом формувального оцінювання, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти й хід опановування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості.

Навчальні досягнення учнів початкової школи, починаючи з другого класу, підлягають формувальному та підсумковому оцінюванню.

Формувальне педагогічне оцінювання часто називають «оцінювання для навчання».

Класичним у наукових колах зарубіжжя вважається визначення, запропоноване К. Бібі, який трактує оцінювання як *«систематичне збирання і тлумачення фактів, за якими йде наступний етап — судження про їх цінність і відповідне планування подальших дій»* (К. Бібі / Clarence Edward Beeby, 1977) [24]. О. Локшина на основі аналізу тлумачень поняття «формувальне оцінювання» зарубіжними вченими пропонує таке визначення: *«Формувальне оцінювання — інтерактивне оцінювання учнівського прогресу, що дає змогу вчителям визначати потреби учнів, адаптуючи до них процес навчання»* [31].

Формувальне оцінювання спрямоване на конкретного учня, сприяє виявленню прогалин у засвоєнні того чи іншого елемента змісту освіти й максимального їх подолання, не передбачаючи при цьому порівняння результатів навчання різних учнів (І. Фішман, Г. Голуб) [69].

Група реформування системи оцінювання з Великої Британії визначає формувальне оцінювання як *«...процес пошуку та інтерпретації свідчень, які в подальшому використовуватимуться учнями та їхніми викладачами для визначення, на якому етапі навчання перебувають учні, у якому напрямку їм слід рухатися та яким чином найкраще робити»* [9].

Цією ж групою визначено *принципи оцінювання для навчання*.

Оцінювання для навчання має бути:

- частиною ефективного планування, викладання та навчання;
- сфокусованим на тому, як учні вчать;
- основою для занять у класі.

Оцінювання для навчання слід розглядати як ключову професійну якість учителів. Воно має бути чутливим і конструктивним, оскільки будь-яке оцінювання здійснює емоційний вплив.

Підсумкове оцінювання — це частина оцінювання та забезпечення інформацією для внутрішнього й зовнішнього користування. Таке оцінювання містить:

- сертифікацію індивідуальних досягнень;
- забезпечення інформацією для відбирання;
- установлення результативності програм;
- отримання інформації, необхідної для контролю та звітування.

З метою визначення ставлення до формульовального оцінювання було проведено анкетування вчителів початкових класів (217 осіб). Опитування показало: 96 % опитаних педагогів вважають, що формульовальне оцінювання необхідне; 75 % опитаних — умова розвитку ключових компетентностей молодших школярів, реалізація особистісно зорієнтованого навчання, підвищення мотивації навчання. Систематично використовують формульовальне оцінювання — 27 % педагогів. На запитання «Що заважає впровадженню формульовального оцінювання?» відповіді розподілилися таким чином: відсутність єдиної внутрішньошкільної політики оцінювання — 93 %; відсутність часу на здійснення формульовального оцінювання — 50 %; недостатнє володіння прийомами формульовального оцінювання — 35 %; відсутність мотивації — 15 %.

Процедура здійснення формульовального оцінювання

Як бачимо, питань щодо впровадження формульовального оцінювання багато, тому пропонуємо детально розглянути процедуру його здійснення: *формульовальне оцінювання та мотивація учнів до навчання; шляхи встановлення опорних орієнтирів; ефективний зворотний зв'язок; розмірковування (рефлексія) та перегляд результатів.*

ФОРМУЛЬОВАННЕ ОЦІНЮВАННЯ ТА МОТИВАЦІЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

Уперше формульовальне оцінювання було описано наприкінці 60-х років XX ст. як механізм розвитку навчальних планів. Воно виникло, певною мірою, як альтернатива традиційному оцінюванню, що використовували для контролювання [41]. Формульовальне оцінювання використовують для підтримки в навчанні; у більшості випадків воно стосується таких питань:

- Як учні ставляться до навчання?
- Яким чином можна співвіднести результати педагогічних оцінювань?
- Як залучити учнів до процесу самооцінювання?

У системі мотивації учнів до навчання педагогічне оцінювання є лише одним із важелів. Унаслідок підсумкового оцінювання учні стають наполегливішими в досягненні цілей навчання, що формує утилітарний погляд на навчання: дітей менше цікавить його зміст.

Під час застосування педагогічного оцінювання обов'язково виникає проблема негативного впливу оцінювання на мотивацію навчання.

Деякі поради, як цього уникнути:

- брати участь у професійному вдосконаленні, що зорієнтоване на навчальні цілі та методики викладання;

- повідомляти й розробляти разом із учнями цілі навчання та вказувати, що підлягає оцінюванню;
- забезпечувати зворотний зв'язок з учнями відповідно до цілей;
- проводити таку загальношкільну політику, яка б охоплювала як оцінювання для навчання, так і оцінювання власне навчання;
- розвивати розуміння учнями цілей їхнього навчання та критеріїв;
- утілювати в оцінювання стратегії для заохочення до самостійного регулювання навчання та позитивних міжособистісних стосунків;
- уникати порівнювання учнів лише на основі результатів оцінювання;
- зображувати оцінювання як процес вимірювання, що здійснюється з певною точністю.

У формувальному оцінюванні визначено три шляхи встановлення опорних орієнтирів:

- досягнення учнів співвідносяться з попередніми результатами: *самовіднесення*;
- досягнення учнів співвідносяться з досягненнями інших учнів: *співвіднесення з нормами* (нормоорієнтоване);
- досягнення учнів співвідносяться з очікуваним рівнем досягнень: *співвіднесення з критеріями* (критеріально-орієнтоване).

Самовіднесення — це відносний, а не абсолютний показник удосконалювання. У цьому разі попередні досягнення учнів є опорним орієнтиром оцінювання нових досягнень. Самовіднесення часто здійснюють учителі, наприклад: «Ця твоя відповідь набагато краща, ніж попередня». Учні також часто вдаються до самовіднесення, наприклад: «Результати цієї роботи не такі високі, як попередньої».

Під час співвіднесення не варто порівнювати досягнення учня/учениці з досягненнями інших учнів у разі виконання одного й того самого завдання.

Співвіднесення з критерієм. Досягнення учнів співвідносяться з характеристикою (описом) очікуваного результату. Деякі критерії можуть здаватися дуже простими, наприклад: «Правильно розставляє знаки пунктуації».

Утім більшість характеристик складніші, наприклад: «Письмова робота учня часто привертає та утримує увагу читача, виявляючи певну адаптацію стилю та чергування різних форм, зокрема використання безособової форми у доречних випадках. Учень використовує цілу низку синтаксичних конструкцій та різноманітну лексику для створення певних ефектів. Орфографічні помилки здебільшого відсутні, зокрема правопис словникових слів. Почерк акуратний та розбірливий. Правильно використані різні знаки пунктуації; думки організовані за абзацами».

Зазвичай педагоги мають застосовувати більш детальні та складні описи для характеристики рівня ефективності. Ці характеристики є базою, спираючись на яку, можна оцінити будь-яку учнівську роботу.

ЕФЕКТИВНИЙ ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Наведемо деякі *необхідні вимоги* для ефективного зворотного зв'язку:

- учень/учениця мають заздалегідь знати, що саме очікувалось від завдання, яке підлягало оцінюванню;
- якщо оцінювання проводили згідно з конкретними критеріями, то учень/учениця мають бути певною мірою обізнаними щодо цих критеріїв;
- учень/учениця мусять бути здатними інтерпретувати зворотний зв'язок стосовно цілей або критеріїв;
- інформація, отримана в результаті оцінювання, має забезпечувати базу для визначення подальших кроків.

Отримані оцінки або бали забезпечують розуміння учнем/ученицею власних результатів у порівнянні з результатами інших. Але якщо розуміння власних результатів не супроводжується розумінням цілей та критеріїв оцінювання, воно не забезпечує абсолютної інтерпретації досягнутого рівня навчання або певних знань і умінь, що були продемонстровані.

Прості зауваження («молодець», «працюй наполегливіше») мало допомагають, оскільки не містять інформації про те, як покращити свої успіхи. Позначки та закреслення також можуть не допомогти точному визначенню проблем, які потребують розв'язання.

Ефективний зворотний зв'язок може виникнути тоді, коли використовують *метод, що максимально відповідає меті оцінювання*: оцінні судження доповнюють похвалою, а також коментарями, що визначають шляхи подальшого вдосконалення; оцінювання здійснюється як у письмовій формі, так і усно, супроводжується власним оцінюванням учня/учениці щодо результатів своєї роботи (табл. 4).

Таблиця 4
Ефективний зворотний зв'язок

Невдалий зворотний зв'язок	Що незрозуміло?	Як удосконалити зворотний зв'язок
1	2	3
Спробуй розвинути свою думку	Як це зробити? Куди її розвивати?	Як, по-твоєму, зміниться результат, якщо ...?
Ти маєш більше старатися	Що це значить? Що я роблю не так?	Що б ти міг(могла) зробити по-іншому, щоб ця робота стала кращою?
Ти дуже добре відповідав(ла)	Що саме я робив(ла) добре?	Хороша робота: ти навів(навела) вдалий приклад, оперував(ла) фактами, опрацював(ла) різні джерела
Молодець! Є прогрес!	Що значить молодець? У чому прогрес? З якого моменту?	Як ти вважаєш, у чому покращилися твої результати за останній місяць? Завдяки чому це відбулося?

Закінчення таблиці

1	2	3
Я перевіряв(ла) твою роботу та вказав(ла) на помилки	І що мені з ними робити? Подивитись і все?	У твоїй роботі є деякі помилки. Як ти вважаєш, чому? Що необхідно зробити, щоб не допускати цих помилок?

РОЗМІРКОВУВАННЯ (РЕФЛЕКСІЯ) ТА ПЕРЕГЛЯД РЕЗУЛЬТАТІВ

Навчання учнів покращується завдяки періодичному розмірковуванню, що формує самооцінювання, яке сприяє покращенню навчання та регулювання процесом удосконалення. Розмірковування вимагає низки розвинених навичок, яких учень набуває дуже повільно. *Рефлексія є необхідною*, якщо учень бере участь у безперервному (постійному) навчанні.

Розмірковування містить два процеси: ревізію досягнень і встановлення ступеня досягнення мети навчання. Деякі запитання, характерні для розмірковування (рефлексії) [9].

- Чого я справді досяг(ла) у результаті цієї роботи?
- Якою мірою мені вдалося досягти очікуваного результату?
- Що я отримав(ла) від виконання цього завдання?
- Що я зробив(ла) найкраще?
- Що виявилось для мене найменш вдалим?
- Чи підійшов(шла) би я до цього завдання по-іншому, якщо була б можливість?
- Що стало для мене найбільшим випробуванням у цьому завданні?
- Що виявилось найбільш нудним або трудомістким у цьому завданні?
- Чи було завдання варте зусиль, яких я доклав(ла) для його виконання?
- Чи раціонально витрачено час на виконання цього завдання?
- Якою мірою буде корисним для мене відгук на завдання, яке я виконав(ла)?
- Чи сприяло це завдання моїй мотивації вчитися?
- Чи допомогло це завдання з'ясувати, що саме мені слід учити?
- Чи допомогло мені це завдання зрозуміти, що буде очікуватися в майбутньому?
- Якими будуть наступні найважливіші кроки?

Правила, які допомагають формувати позитивну самооцінку:

1. Хвалити дитину за старанність, як за досягнення.
2. Дати зрозуміти, що старанність і наполегливість важливіше за результат.
3. Допомогти дітям ставити реальні цілі.
4. Критикувати не саму дитину, а її вчинки.
5. Дати дитині можливість відчувати справжню відповідальність (певні обов'язки в класі).
6. Частіше говорити учням про те, що вони гарні, добрі, мужні, справжні друзі. І вони стануть такими.

Техніки формувального оцінювання

У педагогіці розрізняють *формальне та неформальне оцінювання* [66].

До неформального оцінювання належать:

- опитування;
- вислуховування;
- спостереження.

Вони є частиною процесу оцінювання, оскільки надають учителю інформацію про те, що учні знають, розуміють і вміють робити. Оцінювання допомагає планувати подальші кроки в освітньому процесі.

Приклади способів неформального оцінювання — опитування. Ситуації, у яких можна ставити запитання:

- діалог вчителя та учня;
- спілкування вчителя з групою учнів (ураховуючи запитання для всього класу);
- діалог одного учня з іншим;
- під час письмового тестування (письмового опитування);
- у рамках формального усного опитування;
- під час відповіді на запитання, яке є частиною поставленого завдання.

Типи (письмових і усних) відповідей або презентації учнів:

- відповідь на запитання, що було поставлене в класі;
- зачитування уривка тексту;
- пояснення складної процедури;
- презентація проблеми перед усім класом;
- обговорення певної проблеми перед усім класом;
- обговорення проблеми з однолітками.

Учителі мають розвивати власне вміння слухати, якщо вони збираються використовувати інформацію як основу для оцінювання. Особливо важливо, щоб учитель і учні робили огляд попередньої роботи перед узгодженням подальших кроків у освітньому процесі.

ДЕЯКІ ПРАВИЛА НЕФОРМАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ (ВМІННЯ СЛУХАТИ) ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

1. Ведіть діалог, маючи чітко визначену мету.
2. Намагайтеся передбачити можливі відповіді на запитання.
3. Підтримуйте візуальний контакт і прийміть розслаблену позу.
4. Концентруйтеся на діалозі — намагайтеся не відволікатися.
5. Використовуйте доречні вербальні та невербальні способи вираження, щоб проявити інтерес до того, що говорить учень.
6. Ставте пояснювальні запитання, щоб забезпечити порозуміння.
7. Не домінують в діалозі.
8. Не поспішайте з висновками, заповнюйте паузи або допомагайте учневі завершити речення.
9. Щоб перевірити розуміння, зробіть підсумок наприкінці діалогу.
10. Записуйте результати.
11. Плануйте рішення на майбутнє.

Пропонуємо вашій увазі техніки (методи, прийоми) неформального формувального оцінювання, якими користуються педагоги у практичній діяльності (табл. 5).

Таблиця 5

Техніки формувального оцінювання

Техніка	Процедура використання техніки
1	2
Мініюгляд	Наприкінці уроку учні на окремих аркушах відповідають на запитання: — Що на уроці було найважливішим? — Який етап уроку був найбільш зрозумілим? — Що взагалі залишилося незрозумілим? — Які поняття хотілось би зрозуміти краще?
Спрямована розшифровка	Учні своїми словами дають розшифровку тих понять, які було опрацьовано на уроці
Резюме в одному реченні	Учні одним реченням дають характеристику основних понять, які розбирали на уроці
Карти додатків	Учні наводять приклади із життя на застосування вивченого матеріалу. Таким чином відбувається перенесення знань із теорії на практику
Шкала або «Чарівні лінійки»	На полях зошита учні креслять шкалу і позначають хрестиком рівень, на якому, на їхню думку, виконано роботу. Унизу — не впорався, посередині — впорався, але виникли проблеми, угорі — усе вийшло. Під час перевірки вчитель обводить хрестик, якщо згоден з оцінкою учня/учениці, або малює свій, якщо не згоден
Рефлексивний екран	— було цікаво... — було важко... — тепер я можу... — я навчився(лася)... — я зміг(змогла)... — я спробую... — мене здивувало... — урок дав мені для життя...
Оцінка за рівнями	— не зможу повторити — потрібна допомога — умію — можу навчити
Індекс-картки для узагальнення або запитань	Учитель періодично роздає учням картки із завданнями, зображеннями з обох боків (почергово повертаючи певним боком): 1. Назвіть основні ідеї вивченого матеріалу, узагальніть їх. 2. Визначте, що з вивченого ви недостатньо зрозуміли. Сформулюйте свої запитання

1	2
Сигнали рукою	Учитель просить учнів показувати сигнали, що позначають розуміння або нерозуміння матеріалу (у ході пояснення понять, принципів, процесу тощо). Попередньо потрібно домовитися з учнями про використання таких сигналів: — Я розумію ... і можу пояснити (великий палець руки спрямовано вгору). — Я все ще не розумію ... (великий палець руки спрямовано в бік). — Я не зовсім упевнений(на) у ... (помахати рукою). Після ознайомлення із сигналами вчитель опитує учнів кожної групи: — Що саме ви не зрозуміли? — У чому відчуваєте невпевненість? — Що ви зрозуміли й можете пояснити? За результатами отриманих відповідей учитель приймає рішення про повторне вивчення, закріплення теми чи продовження вивчення тем за програмою
Світлофор	У кожного учня/учениці є картки трьох кольорів світлофора. Учитель просить показувати картою відповідного кольору розуміння (зелений), неповне розуміння (жовтий), нерозуміння (червоний) матеріалу. Після сигналу вчитель з'ясовує, що зрозуміли або не зрозуміли учні
Однхвилинне есе	Техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми. Для написання есе вчитель може поставити такі запитання: — Що найголовніше ти дізнався(лася) сьогодні? — Які питання для тебе залишилися незрозумілими?
Вимірювання температури	Метод використовують для виявлення того, наскільки учні правильно виконують завдання. Для цього діяльність учнів призупиняється запитанням: «Що ми робимо?». Відповідь на поставлене запитання — демонстрація розуміння або процесу його виконання. У разі роботи в парах або групах учитель просить учнів продемонструвати процес виконання завдання. Інші спостерігають
Мовні зразки (підказки)	Учитель періодично дає учням мовні зразки (вислови, підказки), які допомагають будувати відповідь. Наприклад, основною ідеєю (принципом, процесом) є ..., тому що ...
Трихвилинна пауза	Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість обдумати поняття, ідеї уроку, пов'язати їх з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися з незрозумілими моментами. Я змінив/змінила своє ставлення до... Я дізнався/дізналася більше про... Я здивувався/здивувалася тому, що... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до...

1	2
Дві зірки й побажання (взаємооцінювання)	Застосовується для оцінювання творчих робіт учнів, творів, есе. Учитель пропонує перевірити роботу однокласника/однокласниці. Коли учні коментують роботи одне одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти — «дві зірки», а також на один момент, який потребує доопрацювання — «побажання»
Техніка «Тижневий звіт»	У кінці навчального тижня кожному учневі пропонується дати відповіді на запитання: «Чого я навчився(лася) за тиждень?», «Що для мене залишилося нез'ясованим?», «Які запитання поставив(ла) би(б) учням, якби був/була учителем?» тощо

На сьогодні в педагогів виникає низка запитань щодо організації та впровадження формувального оцінювання: «Хто оцінює? Як оцінювати? Яка мета оцінювання? Що оцінювати?».

Пропонуємо відповіді на поставлені запитання.

Хто оцінює? Ми звикли, що оцінювання навчальних досягнень учнів — це прерогатива педагога. При формувальному оцінюванні досягнення учня оцінює не лише вчитель, а й вони мають самі оцінювати власні досягнення та їхні батьки. Із цією метою необхідно формувати в дітей уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання.

Тому перед педагогами постає завдання розвитку в учнів здатності до реальної оцінки та самооцінки. Учневі/учениці важливо знати, що він(вона) знає, якими якостями володіє (на певному етапі навчання), а також над якими питаннями необхідно попрацювати.

Для формування адекватної самооцінки освітньої діяльності в молодших школярів необхідно сформувати позитивно-ціннісне ставлення до власного «Я». Це можливо при дотриманні між дитиною, батьками та педагогами *таких умов*: переважання заохочення над осудом; сприяння розвитку ініціативи та самостійності; залучення дитини до життя в сім'ї, у класному колективі, шляхом розширення кола не тільки обов'язків, але й прав; оцінювання вчинку, виконаної роботи (а не особистості дитини); відмова від принизливих оцінок.

У першому класі особлива увага приділяється формуванню статусу учня/учениці, правилам поведінки в колективі. З цією метою дітям пропонуються такі твердження (рис. 1):

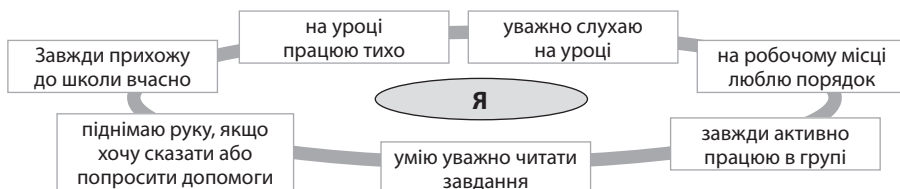

Рис. 1. Формування адекватної самооцінки освітньої діяльності

Засвоєння цих тверджень сприятиме особистісному розвитку першокласників, що передбачає сформованість ключових компетентностей, основних ціннісних

орієнтирів, навчально-пізнавальних інтересів, здатність до узгоджених дій з урахуванням іншої позиції, самостійність дій, суджень, критичне ставлення до власних та інших дій, вираження творчості в різних видах діяльності.

Щоб у дитини формувалися самооцінні судження, вона має розуміти мету власної роботи, її кінцевий результат і критерії оцінювання.

Для цього дітям необхідно пропонувати рефлексивні вправи. Наприклад, на початку другого класу, щоб визначити рівень сформованості читацьких умінь, доцільно запропонувати учням вибрати для себе правильні відповіді, зробивши позначку «+» або «-» (табл. 6).

Таблиця 6

Визначення рівня сформованості читацьких умінь молодших школярів

+/-	Оцінні судження
	Умію читати без помилок
	Читаю швидко, але допускаю помилки
	Умію читати виразно, передаючи голосом настрій героя, автора
	Умію читати за ролями
	Умію переказувати детально текст з опорою на ілюстрацію
	Умію визначати послідовність подій у творі
	Умію знайти потрібну інформацію
	Я завжди розумію смисл прочитаного
	Я не завжди розумію, що хотів сказати автор
Мені обов'язково необхідно навчитися!	
	Складати план художнього твору
	Переказувати твір за планом
Допиши те, що ти вважаєш для себе важливим	
Самостійна контрольна робота Прочитай оповідання. Не поспішай, читай уважно. Прослідкуй, за скільки часу ти прочитав(ла) текст:	
	Менше хвилини
	1 хвилина
	2 хвилини
	3 хвилини
Якщо ти прочитав(ла) менше ніж за дві хвилини, ти читаєш дуже добре. Якщо ти витратив(ла) більше двох хвилин, тобі необхідно тренуватися читати якомога більше. Візьми «Хрестоматію для читання» і читай щовечора	

Питання самооцінювання є досить складним, тому не всі вчителі застосовують його доцільно та ефективно. Наводимо приклад аркуша самооцінювання, розроблений творчою групою вчителів початкових класів Харківської області, який учням пропонується заповнювати протягом тижня (табл. 7).

Таблиця 7
Аркуш самооцінювання

Оцінюю свою роботу в школі на цьому тижні

Тиждень: _____

Прізвище, ім'я _____

T = так

H = ні

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Прийшов(ла) у клас із гардероба, як і домовлялись					
Давав(ла) усім спокійно працювати					
Працював(ла) згідно з отриманими інструкціями					
Міг(могла) спокійно самостійно працювати					
Добре працював(ла) у парі або групі					
Пам'ятав(ла) про те, що перед тим як щось сказати, треба підняти руку					
Дотримувався(лася) інструкцій у їдальні					
Виконав(ла) домашню роботу					

Наприкінці цього тижня візьму цей аркуш додому, покажу батькам і поговорю з ними про свою роботу в школі.

Ми обговорили роботу моєї дитини в школі _____

Підпис батьків/осіб, які їх замінюють: _____

Також корисно використовувати *аркуші індивідуальних досягнень*. Це можуть бути розроблені вчителями аркуші самодіагностики очікуваних результатів (див. табл. 8).

Таблиця 8
Самодіагностика очікуваних результатів

Прізвище ім'я _____

Твердження	Дуже впевнено	Упевнено	Невпевнено
1	2	3	4
Я вмію розв'язувати задачі на збільшення (зменшення) числа на декілька одиниць			

Закінчення таблиці

1	2	3	4
Я вмію будувати схеми до задач цього виду			
Я можу сам(а) скласти задачу на збільшення (зменшення) числа на декілька одиниць			

Формами формувального оцінювання, крім самооцінювання, є оцінювання з боку *однолітків*. Приклади: учні читають тексти в парах і дають одне одному конструктивний зворотний зв'язок щодо швидкості та акторської майстерності; на уроках мистецтва учні обговорюють і дають зворотний зв'язок щодо роботи інших; після презентацій проєктів учні їх обговорюють. Наприклад, самодіагностика роботи з партнером (роботи в парах) (табл. 9) тощо.

Таблиця 9

Самодіагностика роботи з партнером (роботи в парах)
Робота в парах (Які бувають речення?)

Твердження	Так	Ні	Обґрунтування
Речення, у яких ми про щось повідомляємо, називаються питальними			
Речення, у яких ми спонукаємо щось зробити (просимо, радимо, вимагаємо), називаються спонукальними			
Речення за метою висловлювання бувають розповідними, окличними і питальними			
Речення за інтонацією бувають окличними та неокличними			
У кінці розповідного речення завжди ставить-ся крапка			

Наші фінські колеги пропонують такі оцінювальні аркуші роботи групи учнів [48] (табл. 10).

Таблиця 10

Оцінювання роботи групи

Прізвище, ім'я: _____

1 — згоден(на), 2 — не зовсім згоден(на), 3 — абсолютно не згоден(на)

№ з/п	Коментар	Бали		
		1	2	3
1	2	3	4	5
1	Група добре працювала			

Закінчення таблиці

2	Кожен(на) узяв(ла) на себе відповідальність за виконання завдання			
3	Ми змогли легко домовитися про свої ролі			
4	Вважаємо, що завдання були легкими			
5	Вважаємо, що завдання були звичайного рівня складності			
6	Вважаємо, що завдання були складними			

- Що було найкращим у цій роботі? _____
- Поміркуй, чи можна покращити цей метод роботи. Як? _____
- Напиши, що ти дізнався(лася) про цю тему. _____
- Повідомлення вчителю. _____

Отже, відповідно до технології формувального оцінювання учень/учениця на рівні з учителем залучаються до процесу оцінювання власних навчальних умінь. Для цього практичні завдання містять інструменти оцінювання — таблиці з критеріями. Важливо, щоб учень/учениця розуміли, що конкретно він(вона) перевіряє в продукті своєї діяльності. Тому запропоновані критерії мають відповідати віковим особливостям школярів, бути цілком вимірними, реальними, досяжними для учня/учениці та комплексними для перевірки засвоєння деякої навчальної операції [36].

Формувальне оцінювання можна забезпечити використанням *мовного портфоліо*, основна сутність якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмію» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Така робота спонукатиме дітей до формування самооцінних суджень, самостійного визначення мети діяльності, вироблення критеріїв оцінювання, рефлексивної діяльності, що передбачає аналіз власних досягнень і формулювання завдань на найближчий час.

Надаємо відповідь на запитання «Як оцінювати?». Оцінювання проводиться на основі розроблених і затверджених (Державний стандарт початкової освіти, Типові освітні програми) очікуваних результатів, які вчитель має пояснити учням на початку навчання. Необхідно поступово залучати дітей до цілевизначення та вироблення критеріїв оцінювання (досягнення ціннісних результатів власної роботи), що є умовою якісної організації формувального оцінювання.

Визначення навчальної цілі є основою всіх видів оцінювання. На початковому етапі вчитель розробляє, доводить до відома й обговорює зі школярами цілі уроку. Регулярні обговорення в майбутньому мають перерости в традиційну спільну роботу вчителя з учнями.

Оцінювання може виміряти, на якому рівні досягнута ціль. Це можливо за умови, якщо ціль є вимірною. На жаль, досить часто на практиці цілі формулюються надто широко, абстрактно, їх неможливо виміряти.

Виходом із ситуації є *правило формулювання цілей за принципом SMART* (абревіатура англійських слів, що вказують на характеристики навчальної цілі — конкретна (*Specific*), вимірна (*Measurable*), досяжна (*Achievable*), відповідна (*Relevant*), визначена в часі (*Timed/Timed-bound*)).

Наприклад, *формулювання цілі уроку за традиційним підходом* є таким: «покреслити знання з математики»; SMART-ціль визначається так: «навчитися розв'язувати задачі двома способами протягом двох тижнів». Інший приклад про формулювання цілі окремої теми курсу з основ здоров'я: «учень, учениця розуміє значення гігієни ротової порожнини» (ціль загальна, невимірна) та «учень, учениця пояснює, чому необхідно чистити зуби, двічі на рік звертатися до стоматолога, описує, як погана гігієна ротової порожнини призводить до погіршення стану здоров'я в цілому» (конкретні, вимірні цілі) [24].

З іншого боку, відповіддю на запитання «Як оцінювати?» буде: «Вербально». Педагоги шукають відповіді на запитання: як позбавити освітній процес психологічної напруги, пресингу? Як викликати у школярів прагнення вчитися, пізнавати? Відповіді шукаємо у працях корифея української педагогіки В. Сухомлинського, котрий зумів перетворити важку навчальну працю в життєрадісний процес. І неабияке значення у створенні такого процесу відіграє оцінювання вчителем знань і вмінь учнів. Зміни в оцінюванні знань полягають у тому, що оцінюється прогрес учнів у навчанні, його здобутки.

Позитивні результати одержав В. Сухомлинський [65] у процесі такого оцінювання. Він ніколи не ставив незадовільної оцінки, якщо учень/учениця не могли через певні обставини опанувати знання. «Ніщо так не пригнічує дитину, як усвідомлення власної безперспективності», — писав видатний педагог. Переступаючи поріг школи, шестирічна дитина потребує ще родинного тепла, уваги, упевненості, що вона — бажана для вчителя. Тому реальним шляхом для створення мікроклімату сім'ї в класі, де панує доброзичливість, взаємодопомога й допомога, є *словесна форма оцінювання*.

Вербальне оцінювання освітнього процесу створює умови гуманного навчання, навчання без страху помилитись, без заздрощів, пригнічення та образ.

Проте дуже важливо правильно оцінювати роботу учня/учениці на уроці, їхні здобутки, прагнення до вдосконалення. Ця оцінка має сприяти вихованню в кожній дитині поваги до себе, самозадоволення та прагнення розширювати свої здобутки. Освітній процес тоді стане радісним для неї.

Погоджуємося з тим, що, говорячи всім дітям «Молодець!», ми не маємо чіткого «виміру» їхніх знань. Уже з перших днів роботи з 6-річними дітьми слід створювати градацію у словесному оцінюванні.

Словесне оцінювання не може обмежуватися одним словом, а висловлюватися хоча б 2–3 реченнями вчителя, які б указували правильність напрямку роботи учня/учениці.

О. Савченко говорить про надмірне заохочення дітей вказаними вище словами. Дійсно, такі вислови мають короткотривалий емоційний вплив і достатньо не заміняють розгорнутих оціночних суджень про те, що добре, а над чим ще потрібно попрацювати. Діти швидко звикають до того, що вчитель хвалить їх усіх однаково, а отже, похвала з часом втрачає стимулююче значення [60]. Тому *пропонуємо здійснювати словесне оцінювання диференційовано* (див. табл. 11), доповнюючи спонукальні речення конструктивними коментарями (див. табл. 4). Така система вербального оцінювання сприяє впровадженню міжпредметних зв'язків і допоможе молодшим школярам легше адаптуватися в подальшому бальному оцінюванні.

Таблиця 11

Вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів

Зверни увагу на зразок. Постарайся написати так само. Повтори. Будь уважним! Говори чіткіше! Ти можеш більше! Ти здатен(на) на краще!	Ти вже більше працюєш над собою! Не сумуй, у тебе все вийде! У тебе все вийде, тільки зверни увагу на... Добре! Дійсно, це так! Я радий(да), що ти правильно зрозумів(ла)! Уже краще!
Досить добре! Значно краще! З успіхом тебе!	Дуже добре! Досить вдало!
Як гарно ти запитуєш! Я погоджуюся з тобою! Ти вмієш висловлюватися правильно!	Ти багато вмієш! Як влучно! Чудово! Молодець!
Ти можеш творити! Ти маєш власну думку! Блискавча відповідь! Пречудово! Відмінно! Прекрасно! Бездоганно!	Ми пишаємося тобою! Ти маєш своє «Я»! Ми пишаємося твоїми досягненнями!

Аналіз реальної практики оцінювання в початковій школі свідчить, що педагоги використовують *чотири типи вербальних суджень: деструктивні, обмежувальні, підтримуючі та розвивальні*.

Педагогічні оцінки *деструктивного (руйнівного) типу* містять критичну думку про дитину, її особистісні якості, поведінку, навчальні дії та їх результати. Це судження типу: «Чого від тебе можна було чекати?»; «Ніколи у тебе не виникає розумної думки»; «Ніколи сам(а) нічого не можеш зробити». Судження такого типу формують невпевненість дитини у власних силах, негативне ставлення до школи тощо.

Оцінні висловлювання *обмежувального типу* пов'язані зі співвіднесенням дій та результатів учнів із деяким еталоном, правилом, які добре знає педагог і має знати, на його думку, учень. Висловлювання обмежувального типу: «Непогане розв'язання, але ти міг би(могла б) проявити самостійність»; «Якщо ти ще більше

постараєшся та зробиш так, як я тобі раджу, то твоя робота заслуговуватиме кращої оцінки». Такий тип педагогічної оцінки обмежує умовними рамками самостійність, ініціативність учнів, призводить до формування установки всі дії виконувати тільки за вказівкою (зразком) учителя.

Підтримуючий тип педагогічної оцінки в основному супроводжується відкриттю, підтримуючою поведінкою педагога, похвалою, схваленням поведінки та різних видів діяльності молодшого школяра: «Мені сподобалося, як ти сьогодні відповідав(ла)»; «Ти в нас такий(а) самостійний(а) та ініціативний(а)»; «Молодець! Ти не боїшся відповідати першим(ою)». Таке оцінювання забезпечує емоційне благополуччя учнів, сприяє розвитку їхнього позитивного самовідчуття, впевненості в собі, але не завжди забезпечує перспективу індивідуального розвитку в рамках освітнього процесу.

Педагогічна оцінка *розвивального типу* здійснюється з позицій інтересів учня/учениці та перспектив їхнього подальшого розвитку. Оцінні висловлювання педагога не тільки передбачають позитивну оцінку якостей, дій, освітніх досягнень учнів, але й визначають можливість подальшого набуття та збагачення суб'єктивного досвіду дитини. Прикладами висловлювань розвивального типу можуть бути: «Ти швидко знайшов (знайшла) розв'язання задачі, а інші способи зможеш відкрити?»; «Які чудові роботи! Можливо, ти навчиш цього й інших дітей?»; «Я вважаю, що ти добре впорався(лася) з... А як ти можеш себе оцінити?».

Діти дуже чутливі до оцінювання їх дорослими. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання завдання як оцінювання власне себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя. У процесі оцінювання необхідно враховувати гуманістично орієнтовану стратегію і тактику побудови взаємовідношень у системі «учитель — учень». Формувальне оцінювання на етапі 1 класу має включати обов'язкових два компоненти:

- 1) доброзичливе ставлення до учня/учениці як до особистості;
- 2) позитивне ставлення до зусиль учня/учениці, спрямованих на розв'язання задачі (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

Досвід свідчить, що в роботі з молодшими школярами *виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку*. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто *оцінювати зусилля кожного, урахувуючи індивідуальні здібності*.

Що оцінювати? Оцінювання як категорія таксономії передбачає вміння оцінювати значення певного матеріалу (твердження, художнього твору, дослідницьких даних тощо) із застосуванням чітко визначених критеріїв.

Формування компетентностей у молодших школярів супроводжується засвоєнням матеріалу на рівні знань, умінь, навичок, досвіду виконання діяльності, ціннісних орієнтирів. Для того щоб учень/учениця користувалися отриманими знаннями, вони мають уміти їх застосовувати, перетворювати, розширювати, доповнювати, знаходити нові зв'язки та співвідношення тощо. З метою засвоєння матеріалу на різних рівнях (відповідно до таксономії навчальних цілей Блума) у підручниках школярам пропонують завдання різного рівня.

Орієнтиром для визначення складності завдань є *очікувані результати*. Саме відповідно до них розробляються завдання. Наприклад, О. Онопрієнко пропонує такі завдання [40].

1. *Рівень складності — знання*. Виконання дії за орієнтувальною основою (контролюємо загальне уявлення про спосіб виконання дії).

Виконай обчислення за підказкою:

6 д. + 2 д. =	8 д. - 5 д. =	3 д. + 6 д. =
60 + 20 =	80 - 50 =	30 + 60 =

2. *Рівень складності — розуміння*. Відтворення дії з аналізом її виконання (контролюємо чітке розуміння способу виконання дії).

Виконай обчислення:

30 + 50 =	80 - 40 =	30 + 40 =
3 д. + 5 д. =	30 + 70 =	70 - 20 =

3. *Рівень складності — застосування у звичайних умовах*.

Відтворення дії в цілісному вигляді (контролюємо міру автоматизації дії). *Виконай обчислення:*

90 - 50 =	40 + 20 =	80 - 60 =
30 + 50 =	70 - 50 =	20 · 30 =

4. *Рівень складності — застосування у змінених умовах*.

Виконання дії в змінених навчальних умовах (контролюємо міру пристосування до ситуації, гнучкість у виконанні дії).

Якою найменшою купюрою можна сплатити за іграшку? Яка решта залишиться від цієї покупки?

 Ціна 40 грн		
--	---	---

Наголошуємо! Завдання різного рівня складності пропонують дітям упродовж декількох уроків, адже *компетентність не може бути сформована протягом одного уроку*.

Отже, оцінювати необхідно якість знань, сформованість ключових і предметних компетентностей, способів навчальної діяльності, володіння досвідом елементарної

творчої діяльності, володіння досвідом емоційно-ціннісного ставлення, а також уміння презентувати набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та спосіб їх досягнення.

Яка мета оцінювання? Мета формувального оцінювання — визначення прогресивного поступу кожної дитини. Педагог обов'язково має виділити позитивні аспекти дитячої роботи, діагностувати складнощі, мотивувати, порадити, що необхідно зробити, щоб робота стала кращою, підтримувати успіхи в досягненні навчальних цілей.

Узагальнюючи практичний досвід учителів початкових класів, відзначаємо поширені *ефективні педагогічні прийоми та засоби здійснення формувального оцінювання*.

- Наприклад, можна ввести в класі «закон оцінювання» — спочатку виділяти позитивні моменти роботи, відповіді («Мені сподобалося...»; «Мене порадувало...»), а вже потім висловлювати зауваження, побажання в доброзичливій формі («Мені хотілося б...»; «А краще зробити так...»; «Спробуй ще раз...»).
- Організувати виконання завдань, що передбачають спочатку виконання за зразком. Це вчить дітей бачити результат і оцінювати його: «Прочитай, як я»; «Подивись і напиши так само»; «Повтори за мною».
- Практикувати кооперативне навчання. Працюючи в групі, учні оцінюють спочатку власну роботу за зразком, за планом, використовують картки-інформатори (картку-алгоритм, схему для самоаналізу тощо).
- Надавати допомогу учням у виділенні критеріїв оцінки запитаннями: «Що тобі цікаво в цій роботі?», «Що ти хотів/хотіла б виділити в цій роботі?».
- Забезпечувати змістовну та емоційну педагогічну підтримку — правила безпечного оцінювання (хвалити, а не критикувати виконання; формулювати словесно оцінку успіху).
- Використовувати різні форми заохочень результатів поведінки та діяльності учнів — вручення подяк, грамот, кубків тощо.
- Надавати учням можливість вибору, коли діти виносять на оцінку тільки те, що вважають готовим для публічного оцінювання.

В освітньому процесі початкової школи оцінювання повинно сприяти розвитку в дитини віри в себе, у власні сили — «Я можу!», формувати у неї мотивацію досягнення успіху, подолання навчальних труднощів — «Я хочу!», розвивати навчальну самостійність, ініціативність — «Я сам(а)!».

Такий підхід до оцінювання сприятиме усвідомленню дітьми, що до них ставляться як до дорослих і компетентних людей, у них є можливість проявити себе з кращого боку, вони можуть узяти ініціативу на себе, що саме це ціниться на роботі, їх заохочують приймати самостійні рішення та що їхня думка має значення.

Частина II

Методичні рекомендації щодо розробки та проведення діагностичних робіт

Розробка та проведення комплексних діагностичних робіт

У Державному стандарті початкової освіти визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти [14].

Основою формування ключових компетентностей є досвід здобувачів освіти, їхні потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, що формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях і зумовлюють формування ставлення до них.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, висловлення власної думки усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми.

Діагностика навчальних досягнень із таких освітніх галузей, як технологічна, інформатична, соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська та історична може відбуватись у складі комплексних робіт із використанням компетентнісних завдань у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

У методичних рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання учнів 3–4 класів Нової української школи, затверджених наказом МНО України від 16.09.2020 № 1146, наголошено, що у 3–4 класах здійснюється формувальне та підсумкове оцінювання.

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове і річне) у 3–4 класах здійснюється за рівневою шкалою, а його результати позначаються словами або відповідними буквами: «початковий (П)», «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)».

Підсумкове тематичне оцінювання здійснюється за результатами виконання діагностичних робіт, розроблених на основі компетентнісного підходу, які можуть бути усними чи письмовими, у формі тестових завдань, цифровій формі (зокрема тестування в електронному форматі), комбінованої роботи, практичної роботи, усного опитування тощо. Завдання для діагностичних робіт розробляються з урахуванням обов'язкових результатів навчання та відповідних умінь, рівні сформованості яких визначено у додатку до цих Методичних рекомендацій. Форми і види оцінювання, зміст завдань учитель обирає самостійно з урахуванням особливостей учнів класу.

Обсяг діагностичних робіт визначається із розрахунку прогнозованого часу на виконання окремих завдань учнями, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхньої готовності до виконання того чи іншого завдання. У 3–4 кла-

сах тривалість виконання діагностичної роботи не має перевищувати 35 хв (із 40 хв уроку 5 хв — інструктаж, 35 хв — виконання роботи).

З навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі рекомендується передбачити тематичне оцінювання у формі комплексного тексту зі сталою структурою, завдання якого мають співвідноситися з певними результатами з усіх груп загальних результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти та відображених у свідоцтві досягнень для 3–4 класу відповідно.

Комплексні тести бажано проводити 4 рази на рік.

Діагностичні роботи з математики проводяться наприкінці вивчення кожної теми. Перевагу варто надавати письмовій формі робіт, хоча з деяких тем може бути застосовано усну форму.

Завдання може мати вигляд кейса (практичної або текстової ситуації), комплексне розв’язання якого передбачатиме виконання конкретних математичних дій: обчислення усно чи письмово, розв’язання простих рівнянь, формулювання логічних висновків з математичних припущень, виконання простих математичних операцій у символічній формі, складання маршрутів реальних чи віртуальних подорожей, зчитування математичної інформації з таблиць, діаграм, графіків, схем, аналіз даних тощо).

Оцінювання відбувається за кожним з умінь, які перевіряються у діагностичній роботі.

Для оцінювання результатів навчання учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» проводяться комплексні діагностичні роботи наприкінці кожної теми, враховується сформованість елементарних умінь та навичок до спостереження, опису, дослідження, експерименту тощо.

Найкращим форматом діагностичної роботи курсу «Я досліджую світ» є кейс (ситуація, текст), до якого пропонуються завдання, пов’язані з результатами з усіх освітніх галузей, що охоплює цей курс (обсяг інтегрованого курсу визначається освітньою програмою та відповідним навчальним планом).

Комплексні діагностичні роботи передбачають роботу учнів із науково-популярним або художнім текстом, до якого пропонуються завдання. Деякі з них пов’язані змістом з українською мовою, курсом «Я досліджую світ», математикою. Водночас зміст завдань передбачає перевірку вмінь правильно знайти інформацію, про яку говориться в тексті, відповісти на запитання, поставити запитання, перекодувати інформацію в таблицю, схему тощо.

Результати контролю є підґрунтям для вдосконалення освітнього процесу щодо покращення формування предметних і ключових компетентностей учнів, зокрема компетентності навчання впродовж життя.

Наводимо приклади комплексних діагностичних робіт для 3–4 класів.

КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИЧНА РОБОТА НА ОСНОВІ ЄДИНОГО ТЕКСТУ ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ УЧНІВ

(зачитує вчитель перед початком комплексної роботи)

1. Діти! Сьогодні ми пишемо незвичайну роботу.
2. Я вам роздам аркуші із завданнями.

3. Візьміть аркуші із завданнями. Уважно подивіться, чи немає погано надрукованих примірників. Якщо такі є, підніміть руку, я вам заміню завдання.
4. Зараз ми з вами заповнимо верхню частину аркушів.
5. У рядку «Прізвище, ім'я» охайно запишіть своє прізвище та ім'я. У рядку «Клас» запишіть 3 А.
6. Комплексна діагностична робота складається з двох частин — основної та додаткової. Спочатку уважно прочитайте текст, а потім починайте виконувати завдання. Спершу виконайте та перевірте завдання основної частини, а потім — завдання додаткової частини. У тексті можете робити будь-які позначки, які допоможуть вам виконувати завдання.
7. Робота містить різні завдання. У деяких необхідно вибрати правильну відповідь і поставити знак **V** у клітинку поруч із відповіддю, яку ви вважаєте правильною. У деяких завданнях необхідно записати відповідь у вигляді слова, речення, числа, математичного виразу в спеціально відведених для цього рядках.
8. Деякі завдання здаватимуться вам легкими, а деякі — складними. Якщо ви не знаєте, як виконати завдання, пропустіть його та виконуйте наступне завдання. Якщо залишиться час, спробуйте виконати пропущені завдання. Не забувайте постійно користуватися текстом.
9. Обов'язково перевірте роботу. Якщо ви припустилися помилки й хочете її виправити, то закресліть неправильну відповідь і позначте або запишіть правильну, на ваш погляд, відповідь.
10. Усі завдання виконуйте на аркушах, які ви отримали.
11. Якщо потрібно, можете використовувати чернетки.
12. Підніміть руку, у кого є запитання щодо виконання роботи (у цьому випадку слід повторити пояснення).
13. Якщо під час виконання роботи у вас виникнуть запитання, підніміть руку, і я до вас підійду.
14. Якщо ви виконаєте роботу раніше, відкладіть її на край парти та чекайте закінчення уроку.
15. На виконання роботи вам відводиться 2 уроки. Після першого уроку буде перерва. Після перерви продовжите роботу.
Бажаю вам успіху!

КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИЧНА РОБОТА ДЛЯ 3 КЛАСУ (ВЕРЕСЕНЬ)

Розпочни читати текст. За сигналом учителя постав позначку олівцем після того слова, яке ти прочитаєш. Дочитай текст до кінця.

Світ риб дуже різноманітний. Це стосується і їхнього зовнішнього вигляду, і способу життя. Серед риб є гіганти і ліліпути. Населення водойм дуже численне. Тут є окунь, карась, щука, сом і багато інших риб.

Щука — хижа риба. Вона дуже ненажерлива. Хижачка харчується різними рибами. Росте вона швидко. Самки більші за самців. За рік самка досягає дев'яноста п'яти сантиметрів у довжину, а самець — тільки вісімдесяти сантиметрів.

Сом і окунь теж ростуть досить швидко, особливо на першому році життя. До кінця року довжина сома може перевищувати тридцять сантиметрів, а розмір тіла окуня — десять сантиметрів. У наступні роки темп зростання цих риб дещо сповільнюється.

А ось карасі ростуть повільно. Річковий карась за все своє життя може досягати довжини тіла не більше дев'ятнадцяти сантиметрів. Щорічний приріст у них становить два сантиметри.

Ці види риб трапляються у водоймах майже на всій території України. Але забруднення води, висихання річок здатне ставити їх під загрозу зникнення. Тому одним із найважливіших завдань людства є охорона водойм.

(158 слів)

Прізвище, ім'я _____

Клас _____

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Намагайся виконати завдання цієї частини.

Виконуй їх у такій послідовності.

Завдання 1

Про кого говориться в другому абзаці тексту?

Відповідь: У ньому говориться про _____

Завдання 2

Знайди в тексті відповідь на запитання: «Чим живиться щука?». Спиши це речення. _____

Перевір свій запис, якщо потрібно, виправ помилки.

Завдання 3

1. Знайди у виписаному реченні слово, що означає ознаку предмета (прикметник). Надпиши над ним: *пр.* (або підкресли хвилястою лінією).
2. Знайди у виписаному реченні слово, що означає дію предмета (дієслово). Надпиши над ним *д.* (або підкресли двома лініями).

Завдання 4

1. Знайди та випиши з тексту слова — назви тварин.
Риби: _____
2. Підкресли у виписаних словах букви, що позначають м'які приголосні звуки.

Завдання 5

1. За рік довжина сома може збільшитися на 30 см, а окуня — на 10 см. Запиши запитання до задачі, якщо вона розв'язується так:
 $30 - 10 = \dots$ _____
Обчисли й запиши відповідь: _____
2. У скільки разів сом довший від окуня? Запиши вираз і знайди його значення.

Завдання 6

Познач V, яка риба виростає за рік менше, ніж щука, але більше, ніж окунь.

А ☐	Б ☐	В ☐	Г ☐
30 см 	10 см 	95 см 	2 см

ДОДАТКОВА ЧАСТИНА

**Завдання 7–11 можна виконувати в будь-якій послідовності.
Намагайся виконати не менше трьох завдань.**

Завдання 7

Використовуючи текст, дай відповідь на запитання.

Про яку рибу говориться, що довжина її тіла на 65 см більша, ніж у сома?
Запиши назву риби. Відповідь обґрунтуй обчисленням.

Завдання 8

Заповни таблицю, використовуючи текст.

Назва риби	Збільшення довжини тіла риби за перший рік життя	Визнач місце кожної риби щодо збільшення довжини тіла за перший рік життя
Сом		
Окунь		
Щука		
Карась		

Завдання 9

Дай відповідь на запитання та стисло поясни свою відповідь. Якщо потрібно, перечитай текст.

У якої риби збільшення довжини тіла за рік менше, ніж у інших? Познач V.

- ☐ Найменше виростає за рік сом.
- ☐ Найменше виростає за рік карась.
- ☐ Найменше виростає за рік окунь.
- ☐ Найменше виростає за рік щука.

Пояснення: _____

Завдання 10

Одним із найважливіших завдань людства є охорона водойм. Що ти можеш зробити для охорони водойм?

Завдання 11

Поясни значення слова «водойма».

Рекомендації щодо проведення та оцінювання комплексної діагностичної роботи

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Завдання 1

Предмет: Українська мова

Читання (читацька компетентність)

Розділи: висловлювання, текст, робота з текстом.

Оцінюється:

- уміння знайти інформацію та узагальнити її, знайти в тексті абзацу ключове слово,
- уміння правильно прочитати текст завдання,

- розуміння необхідності узгоджувати слова в реченні,
- уміння записати слово, поставивши його в потрібну відмінкову форму.

Правильна повна відповідь: *про щуку*.

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень — відповідь «про щуку».
- «П» рівень — інша відповідь.

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Завдання 2

Предмет: Українська мова

Розділ: списування

Оцінюється:

- сформованість технічних навичок письма — оформлення початку і кінця речення,
- розбірливість почерку (максимальна оцінка — 2 бали).

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень виставляється, якщо списано правильно, почерк розбірливий.
- «С» рівень виставляється, якщо не виконано один із критеріїв.
- «П» рівень виставляється, якщо не виконано обидва критерії.

Правильна повна відповідь: *Хижачка харчується різними рибками.*

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання.
- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з української мови, сформована здатність до рефлексії.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Завдання 3

Предмет: Українська мова

Розділ: частини мови

Оцінюється:

- уміння правильно ставити запитання до слів,
- уміння знаходити слова, що означають ознаки та дії предметів.

Правильна повна відповідь: *харчується — д., різними — пр.*

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень — повна правильна відповідь: *харчується — д., різними — пр.*
- «С» рівень — частково правильна відповідь.
- «П» рівень — повністю неправильна відповідь.

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з української мови та читання.
- «С» рівень — учень частково досяг обов'язкових результатів навчання.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Завдання 4

Предмет: «Я досліджую світ»

Українська мова (фонетика)

Розділи: природні об'єкти; звуки і букви

Оцінюється:

- уміння знайти в тексті потрібну інформацію про названі природні об'єкти,
- уміння визначати букви, що позначають м'які приголосні звуки.

Правильна повна відповідь: *Карась, окунь, сом, щука.*

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень — повна правильна відповідь: *Карась, окунь, сом, щука.*
- «С» рівень — частково правильна відповідь.
- «П» рівень — повністю неправильна відповідь.

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з обох предметів.
- «С» рівень — учень частково досяг обов'язкових результатів навчання з одного предмета.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Завдання 5

Запитання 1

Предмет: Математика

Розділ: арифметичні дії, текстові задачі

Оцінюється:

- уміння складати й записувати запитання до задачі за даним записом розв'язання,
- сформованість застосування математичних міркувань,
- уміння формалізувати умову, представлену в текстовій формі,
- уміння виконувати віднімання, розуміння відношення «більше/менше у декілька разів»,
- уміння перевіряти й пояснювати одержану відповідь,
- уміння застосування досвіду математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

Правильна повна відповідь: *«На скільки сантиметрів довжина сома більша від довжини окуня? «20 см», «30 : 10 = 3 (р.)»*

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «В» рівень — відповідь: *«На скільки сантиметрів довжина сома більша від довжини окуня? «20 см», «30 : 10 = 3 (р.)».*
- «Д» рівень — відповідь: *«На скільки сантиметрів довжина сома більша від довжини окуня? «20 см», або «На скільки сантиметрів довжина сома більша від довжини окуня?, «20 см», «30 : 10 = 3 (р.)» або «20 см», «30 : 10 = 3 (р.)».*
- «С» рівень — один варіант відповіді.
- «П» рівень — будь-яка інша відповідь.

Інтерпретація результатів:

- «В» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики та підвищеного рівня, сформована здатність до рефлексії.

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики, сформована здатність до рефлексії.
- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики, здатність до рефлексії не сформована.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання з математики, здатність до рефлексії не сформована.

Завдання 6

Предмет: Математика

Розділ: величини

Оцінюється:

- уміння порівнювати одиниці довжини,
- уміння знаходити величину, що відповідає відношенню «менше ніж ... , але більше ніж...».

Правильна повна відповідь: *сом — 30 см*

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень — відповідь «*сом — 30 см*».
- «П» рівень — будь-яка інша відповідь.

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання з математики.

ДОДАТКОВА ЧАСТИНА

Ці завдання діти виконують тільки на добровільній основі.

Виконувати їх дітям дозволяється тільки після того, як учитель переконався, що вони спробували виконати всі завдання основної частини роботи й подальше продовження роботи над ними недоцільне.

Завдання 7

Предмет: Математика

Розділ: текстові задачі, арифметичні дії

Оцінюється:

- розуміння змісту арифметичних дій (віднімання),
- сформованість технічних навичок письма (правопис, почерк, оформлення речень),
- уміння перевірити та пояснити одержану відповідь,
- природність і звичність для дитини такого способу роботи.

Правильна відповідь: «*Щука. $95 - 30 = 65$ (см)*».

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «Д» рівень — відповідь: «*Щука. $95 - 30 = 65$ (см)*».
- «С» рівень — один варіант відповіді.
- «П» рівень — будь-які інші відповіді, що відрізняються від наведених.

Інтерпретація результатів:

- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання та підвищеного рівня з математики, сформована здатність до рефлексії.

- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики, сформована здатність до рефлексії.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання з математики, здатність до рефлексії не сформована.

Завдання 8

Предмет: Математика

Я досліджую світ

Розділ: робота з даними

Оцінюється:

- уміння виокремити в тексті потрібну інформацію про природні об'єкти та схематично представити її у вигляді таблиці,
- уміння працювати з таблицями,
- уміння записувати числа в межах 100,
- розуміння відношення «більше — менше» між величинами,
- уміння порівнювати числа в межах 100,
- уміння впорядковувати й ранжувати дані (в порядку спадання числових значень величин).

Правильна відповідь передбачає таке заповнення таблиці:

Назва риби	Збільшення довжини тіла риби за перший рік життя	Визнач місце кожної риби щодо збільшення довжини тіла за перший рік життя
Сом	30 см	2
Окунь	10 см	3
Щука	80–95 см	1
Карась	2 см	4

Правильність виконання завдання перевіряється за допомогою диференційованої оцінки й оцінюється як три самостійні завдання.

Оцінюються такі аспекти:

Критерій 1 (К1). Правильність заповнення стовпця 2 — «Збільшення довжини тіла риби за перший рік життя» — *відповідність запису числа інформації, представленій в тексті.*

- «В» рівень виставляється, якщо в стовпці 2 заповнено всі 4 комірки і при цьому немає жодної помилки.
- «Д» рівень виставляється, якщо в стовпці 2 заповнено всі 4 комірки і при цьому є 1 помилка.
- «С» рівень виставляється, якщо в стовпці 2 заповнено 2 та більше комірок і при цьому є не більше 2 помилок.
- «П» рівень виставляється, якщо в стовпці 2 заповнено менше 2 комірок і/ або при будь-якій кількості заповнених комірок є 2 або більше помилок.

Інтерпретація результатів:

Критерій 1 (K1)

- «В» рівень — учень досяг високого рівня підготовки з математики і курсу «Я досліджую світ»,
- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання та результатів підвищеного рівня з математики і курсу «Я досліджую світ»,
- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики і курсу «Я досліджую світ»,
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання ні з математики, ні з курсу «Я досліджую світ».

Критерій 2 (K2)

Правильність заповнення стовця «Визнач місце кожної риби щодо збільшення довжини тіла за перший рік життя» — *відповідність між місцем і значенням числа.*

«В» рівень виставляється, якщо всі записи в стовпці 3 збігаються з правильними відповідями.

«Д» рівень виставляється, якщо при будь-якому заповненні стовпця 2 у стовпці 3 учень відображає в цілому правильну спробу проранжувати послідовність чисел у межах 100.

«С» рівень виставляється, якщо в стовпці 3 проранжовано в порядку спадання будь-які (не обов'язково послідовні) не менше двох чисел із записаних у стовпці 2.

«П» рівень виставляється, якщо в стовпці 3 проранжовано в порядку спадання менше двох чисел із записаних у стовпці 2, або якщо ранги чисел розташовано не в порядку спадання.

Інтерпретація результатів:

- «В» рівень — учень досяг високого рівня підготовки з математики.
- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання та результатів підвищеного рівня з математики.
- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання з математики.

Інтерпретація сумарних результатів:

- «В», «В» рівні — учень досяг високих результатів навчання з математики та курсу «Я досліджую світ».
- «В», «Д» рівні — учень досяг обов'язкових результатів навчання та результатів підвищеного рівня з математики та курсу «Я досліджую світ».
- «Д», «С» або «С», «С» рівні — учень досяг обов'язкових результатів навчання з математики та курсу «Я досліджую світ».
- «С», «П» або «П», «П» рівні — учень не досяг обов'язкових результатів навчання з математики та курсу «Я досліджую світ».

Завдання 9

Предмет: Українська мова (висловлювання)

Читання (інтерпретація, аргументація)

Розділ: висловлювання, текст

Оцінюється:

- уміння інтерпретувати й узагальнювати інформацію, установлювати зв'язки, представлені в тексті в неявному вигляді,
- уміння вибирати судження, що описують ці зв'язки, із запропонованих,
- уміння пояснити вибране судження,
- уміння скласти речення.

Правильна відповідь: судження типу

«Найменше виростає за рік карась» або

«Щорічний приріст тіла карася складає два сантиметри».

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «В» рівень — правильна відповідь; речення оформлено правильно.
- «Д» рівень — правильна відповідь; речення оформлено з недоліками.
- «С» рівень — дотримано не всі вимоги.
- «П» рівень — запис не відповідає вимогам.

Інтерпретація результатів:

- «В» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання з обох предметів.
- «Д» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання із читання, але не досяг обов'язкових результатів навчання з української мови.
- «С» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання із читання і досяг обов'язкових результатів навчання з української мови.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання із жодного з предметів.

Завдання 10

Предмет: Українська мова

«Я досліджую світ»

Розділ: висловлення

Оцінюється: уміння самостійно будувати висловлення відповідно до зазначеної проблеми.

Правильність виконання завдання перевіряється за допомогою диференційованої оцінки. Оцінюються такі аспекти:

Критерій 1 (К1). Відповідність змісту висловлення зазначеній проблемі, наявність емоційного відгуку на означену проблему.

- «В» рівень виставляється, якщо у висловленні є відповідь на поставлене запитання та використана емоційно забарвлена лексика.
- «Д» рівень виставляється, якщо у відповіді не відображено один із критеріїв (зв'язок висловлення з поставленим запитанням чи емоційний відгук).
- «С» рівень виставляється, якщо висловлення ні емоційно, ні за змістом не пов'язане з поставленим запитанням.

Критерій 2 (K2). Відповідність структури висловлення завданню.

«Д» рівень виставляється, якщо відповідь складається з двох або більше речень загальним обсягом не менше 12 слів.

«С» рівень виставляється, якщо загальний обсяг висловлення становить не більше 5 слів.

Критерій 3 (K3). Сформованість технічних навичок письма — оформлення початку й кінця речення, дотримання умовностей письмового тексту, розбірливість почерку.

«Д» рівень виставляється, якщо обидва речення оформлено правильно, почерк розбірливий.

«С» рівень виставляється, якщо не виконано один із критеріїв хоча б для одного речення.

«П» рівень виставляється, якщо не виконано обидва критерії.

ДО УВАГИ ПЕДАГОГІВ!

Наявність/відсутність інших пунктуаційних чи орфографічних помилок у вільному висловлюванні учня на цьому етапі не оцінюється.

Якщо завдання дитиною не виконувалося, воно не підлягає оцінюванню.

Інтерпретація сумарних результатів:

- «В», «Д», «Д» рівні — учень досяг обов'язкових результатів навчання та результатів підвищеного рівня.
- «Д», «Д», «Д» рівні або «Д», «Д», «С» рівні, або «Д», «С», «С» рівні 4 або 3 бали — учень досяг обов'язкових результатів навчання.
- «С», «С», «П» рівні — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Завдання 11

Предмет: Українська мова

«Я досліджую світ»

Розділ: лексика

Оцінюється: уміння обрати й використати будь-яку стратегію для з'ясування значень незнайомих слів і відобразити результат її використання, а також ступінь самостійності дитини у з'ясуванні значень незнайомих слів.

Допускається використання будь-яких способів пояснення лексичного значення слова:

- опис значення слова своїми словами,
- запис короткого тлумачення, узятим з тлумачного словника,
- передача смислу за допомогою складання словосполучень і/чи фрази,
- за допомогою підбору синонімів, антонімів, споріднених слів.

Не підлягає оцінюванню тільки тавтологія.

Учень може спробувати здогадатися значення слова за контекстом, здійснити самостійний пошук за допомогою навчальної та/чи довідкової літератури, попросити вчителя дати йому словник, дозволити скористатися Інтернетом, пояснити значення слова тощо.

Не дозволяється звертатися по допомогу до однокласників!

ДО УВАГИ ПЕДАГОГІВ!

Учитель має право надати учневі будь-яку допомогу, про яку той його попросить, аж до прямого пояснення значення незнайомого слова, але за власною ініціативою допомогу пропонувати не можна, навіть через навідні запитання на зразок: «Може, дати тобі який-небудь словник?». Однак, якщо дитина намагається відволікати сусідів, можна в неї запитати: «Ти щось хотів(ла) дізнатися? Запитай краще в мене».

Оцінка можливих відповідей учнів:

- «В» рівень — будь-яким способом точно передано значення слова, знайдене учнем самостійно.
- «Д» рівень — будь-яким способом у цілому передано значення слова, знайдене учнем самостійно.
- «С» рівень — будь-яким способом у цілому передано значення слова, знайдене учнем із допомогою вчителя (його прямого пояснення, чи показом у словнику).
- «П» рівень — завдання не виконувалося чи значення слова пояснено неправильно.

Інтерпретація результатів:

- «В» або «Д» рівні — учень досяг обов'язкових результатів навчання та результатів підвищеного рівня.
- «С» рівень — учень досяг обов'язкових результатів навчання.
- «П» рівень — учень не досяг обов'язкових результатів навчання.

Фіксація результатів виконання діагностичної комплексної роботи, їх аналіз та інтерпретація, використання результатів

Результати виконання дітьми *діагностичної комплексної роботи* учитель заносить до бази даних або до таблиці Excel. Потім відповіді оцінюються та інтерпретуються так, як це описано вище.

За результатами **діагностичної комплексної роботи** вчитель може не тільки відносно об'єктивно оцінити рівень підготовки кожного учня та виявити групи ризику, але й оцінити ефективність власної роботи та спланувати заходи щодо корекції.

ІНДИВІДУАЛЬНА КАРТКА НАВЧАЛЬНОГО ПОСТУПУ УЧНЯ/УЧЕНИЦІ

До діагностичної комплексної роботи ввійшли завдання з української мови, читання, математики, курсу «Я досліджую світ». Зміст і рівень складності завдань основної частини співвідносяться з таким показником досягнення обов'язкових результатів навчання, як «учні можуть виконати самостійно й упевнено». Тому виконання завдань основної частини є обов'язковим для всіх учнів, а отримані результати — показник успішності досягнення учнями обов'язкового рівня вимог.

Завдання додаткової частини співвідносяться з таким показником досягнення запланованих результатів навчання, як «учні отримали можливість навчитися». Ви-

конання таких завдань вимагало більш активного залучення особистого досвіду учнів.

Результати виконання завдань основної та додаткової частин представлено у зведеній таблиці результатів діагностичної комплексної роботи. Звертаємо увагу, що результати оцінювання носять конфіденційний характер, тому результати таблиці доцільно використовувати для щоденника спостережень педагога.

Зведена таблиця результатів діагностичної комплексної роботи

Частина роботи	ПІБ учня/ учениці	Уміння та навчальний матеріал, що перевірялися	Максимальний РІВЕНЬ							
	№ зав- дання, предмет, тема		Прізвище та ім'я учня/учениці	Прізвище та ім'я учня/учениці	Прізвище та ім'я учня/учениці	Прізвище та ім'я учня/учениці	Прізвище та ім'я учня/учениці	Прізвище та ім'я учня/учениці		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Основна	0. Читання. Навичка чи- тання	Темп читання «мовчки чи пошепки»	немає							
	1. Укр. мова, читання, усвідомле- ність чи- тання	Уміння знаходити інформацію, зна- ходити в тексті ключове слово	Д							
	2. Укр. мова, читання, ви- біркоче чи- тання	Уміння знаходити в тексті відповідь на поставлене запитання. Уміння правильно, без помилок, пропусків, спотворення букв списати речення	Д							
	3. Укр. мова, частини мо- ви	Первинне уміння визначати частини мови — прикметник і дієслово	Д							
	4. «Я дослі- джую світ», укр. мова, морфологія	Уміння наводити приклади з пода- ного тексту до запропонованої кла- сифікації тварин. Уміння визначати букви, що позна- чають м'які приголосні звуки	Д							

Закінчення таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	5. Матем., ариф. дії, текстові задачі	Уміння виконувати арифметичні дії, ставити запитання до задачі за даним записом розв'язання, розуміння відношень більше/менше в декілька разів	В						
	6. Матем., величини	Уміння порівнювати одиниці довжини	Д						
Додаткова частина (підвищений рівень)	7. Матем., ариф. дії, текстові задачі	Уміння розв'язувати текстову задачу з недостатніми даними	Д						
	8.1 Матем., «Я досліджую світ», робота з даними	Уміння заповнювати таблицю, використовуючи необхідну інформацію	В						
	8.2 Матем., «Я досліджую світ», робота з даними	Первинне вміння ранжувати числа	В						
	9. Укр. мова, читання, висловлювання, текст	Первинне вміння інтерпретувати й узагальнювати інформацію, пояснити судження	В						
	10. Укр. мова, «Я досліджую світ», розвиток мовлення (висловлення)	Первинне вміння будувати вільне висловлення на задану тему	В						
	11. Українська мова, (лексика), «Я досліджую світ»	Уміння пояснювати значення слова	В						

Висновок: ... % учнів 3 класу успішно впорались із завданнями основної та додаткової частин, у дітей сформовані наскрізні вміння: читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, що допоможуть успішно переміщатися в освоєнні матеріалу на наступному етапі навчання.

РОТФОРТ ДІАНА ВІКТОРІВНА

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики дошкільної та початкової освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», учитель вищої категорії, учитель-методист, тренер Нової української школи.
Автор численних навчально-методичних посібників для початкової школи.

ГЕЗЕЙ ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА

Старший викладач кафедри методики дошкільної та початкової освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», тренер Нової української школи.
Автор численних навчально-методичних посібників для початкової школи.

З метою впровадження формульовального оцінювання у початковій школі було розроблено навчальні посібники, які містять діагностичні роботи для учнів 2–4 класів закладів загальної середньої освіти:

Інтернет-підтримка
interactive.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-6798-5

9 786170 967985

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА
УСІ КНИГИ ТУТ!

🛒 ranok.com.ua
📧 e-ranok.com.ua
✉ pochta@ranok.com.ua
☎ (057) 727-70-90